

2024

Tillsynsplan avseende alkoholservering på restauranger, folköl, tobak, tobaksfria nikotinprodukter, e-cigarettor och påfyllningsbehållare samt receptfria läkemedel inom detaljhandeln

Handläggning av ansöknings- och anmälningsärenden, tillsyn av serveringstillstånd och tobakstillstånd, försäljning av folköl, tobaksfria nikotinprodukter, e-cigarettor och påfyllningsbehållare, receptfria läkemedel samt tillsyn av rökförbudet på restauranger utförs inom Region Gotland av tillståndsmyndigheten för alkohol och tobak, enhet Livsmedel och Alkoholtillstånd. Myndigheten är organisatoriskt placerad på samhällsbyggnadsförvaltningen och arbetar på delegation från regionstyrelsen via uppdrag från regionstyrelseförvaltningen, enheten för social välfärd.

TILLSYN AV SERVERINGSTILLSTÅND

Servering av starköl, vin, spritdrycker, andra jästa alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat får endast ske av den som meddelats serveringstillstånd enligt alkohollagen (2010:1622). Servering får bara ske i sådan omfattning och under sådana former att måttfullhet iakttas och att störningar på grund av oordning och onykterhet på serveringsställena undviks. De förutsättningar som gäller för att erhålla serveringstillstånd ska vara uppfyllda även efter det att tillstånd meddelats.

Kommunen ska enligt alkohollagen bedriva tillsyn över att alkohollagens bestämmelser följs. Om missförhållanden upptäcks kan kommunen meddela en innehavare av serveringstillstånd en erinran, eller i allvarigare fall eller vid upprepade överträdelser, en varning. Kommunen kan även under vissa förutsättningar återkalla ett serveringstillstånd.

Tillsynen avser såväl tillståndshavare med stadigvarande serveringstillstånd som tillståndshavare som meddelats tillfälligt serveringstillstånd. Serveringstillstånd kan avse

servering till allmänheten eller slutna sällskap. På Gotland finns idag 264 permanenta serveringstillstånd.

Tillsynen består av förebyggande, inre samt yttre tillsyn.

Den förebyggande tillsynen ska ske genom:

- att ta fram och följa tillsynsplan för året
- information, utbildning och rådgivning till näringsidkare och serveringspersonal i samverkan med krögare, myndigheter och andra berörda
- att vara sakkunnig i alkohollagstiftningen och behärska myndighetsutövning, bland annat genom att medverka vid informationstillfällen och informera media
- information till blivande krögare samt uppdaterad hemsida

Som ett led i den förebyggande tillsynen ska samhällsbyggnadsförvaltningen genom tillståndsmyndigheten upprätthålla kontakt med branschen/krögarföreningen och myndigheter för att ge förutsättningar för ett utvecklat samarbete. Vidare ska formerna för dialog och samverkan med livsmedelskontroll, Polismyndigheten, Skatteverket m.fl. ske med syfte att öka effektiviteten i tillsynsarbetet.

Inre tillsyn

Inre tillsyn är av administrativ karaktär som främst består av kontroll och uppföljning av tillståndshavarnas ekonomiska och personliga förhållanden. Inre tillsyn sker kontinuerligt. Det sker genom remissförfarande. Samverkan sker med andra myndigheter såsom Polismyndigheten och Skatteverket. Den innebär också kontroll av rapporter från andra myndigheters restauranginspektioner. Den inre tillsynen omfattar även granskning av den årliga, av tillståndshavarna inlämnade restaurangrapporten.

Den inre tillsynen sker genom att:

- tillståndshavare, dels genom egen anmälan eller genom impuls från allmänheten eller på tillståndsmyndighetens initiativ, såsom juridisk person och personer med betydande inflytande i företaget kontrolleras. Särskild vikt ska läggas vid kontroll av vandel och ekonomiska förhållanden
- företagets marknadsföring av alkohol i dagspress eller andra media kontrolleras

Yttre tillsyn

Med yttre tillsyn avses den tillsyn som sker på serveringsstället, vilket innebär kontroll av att alkoholservingen sker i enlighet med tillståndet och bestämmelser enligt alkohollagen och anslutande bestämmelser samt då det avser rökning på serveringsstället även lag om tobak och liknande produkter.

Tillsynen kan ske av regionen enskilt eller genom så kallad samordnad tillsyn. Då sker tillsynen riktat och metodiskt genom samverkan med företrädesvis polisen Gotland samt regionens räddningstjänst. Yttre tillsyn kan delas in i rutinbesök, påkallade besök eller

uppföljningsbesök och sker dagtid, kvälls- eller nattetid. Merparten av den yttre tillsynen sker sommartid. Under v. 24 -33 utför anställda restauranginspektörer en stor del av tillsynsbesöken. Övrig tid bör tillståndsmyndigheten eftersträva att utföra åtminstone en tillsynsomgång i månaden. Tillståndsmyndigheten har som målsättning att genomföra minst ett tillsynsbesök per tillståndshavare och år.

Yttre tillsyn avser främst kontroll av:

- ordning
- nykterhet
- vem som är mottagare av dryckerna och antalet enheter/person
- att servering inte sker till minderåriga
- matutbud
- hur länge mat erbjuds samt prissättning på mat
- alkoholfria alternativ
- priser på alkohol och alkoholfria alternativ
- om kvitto erbjuds
- ljudnivå
- animering/marknadsföring
- om personalen är utbildad i ansvarsfull alkoholservering
- antalet gäster
- hur många gäster lokalen är anpassad för
- att serveringsansvarig finns på plats
- tillståndsbevis samt villkor förenade med tillståndet
- om rökförbudet efterlevs på uteservering och i anslutning till entré eller andra ytor

Formerna för samverkan med bland andra Polismyndigheten, räddningstjänsten, Skatteverket m. fl. ska fortsätta att utvecklas.

Tillsynen ska alltid utföras av minst två personer, dels av säkerhetsskäl och dels för att kunna bestyrka uppgifterna i tillsynsrapporten.

Enligt taxa för prövnings- och tillsynsavgifter enligt alkohollagen, antagen av kommunfullmäktige 1995-11-27 och senast ändrad av regionfullmäktige den 2017-12-18, tar Region Gotland ut en avgift för tillsynen.

TILLSYN AV FOLKÖL

Den som bedriver detaljhandel med eller servering av folköl är enligt alkohollagen skyldig att anmäla detta till kommunen. Ett register över anmälda försäljare hålls av tillståndsmyndigheten, som också utövar tillsyn enligt alkohollagen. De som anmält till kommunen att de bedriver detaljhandel med eller servering av folköl ska själva utöva särskild kontroll, så kallad egenkontroll, över sin försäljning och ansvara för att det finns ett egenkontrollprogram. Ett sådant egenkontrollprogram är utövarens egen policy för att

säkerställa att försäljningen bedrivs i enlighet med alkohollagens bestämmelser. Bland annat ska den innehålla uppgifter om utbildning av personal, vem som är försäljningsansvarig, rutiner för ålderskontroll, riskanalyser m.m.

Vid försäljning av folköl måste det också finnas matvaror till försäljning. Matvaror, eller då det är fråga om matservering, får endast säljas i en enligt livsmedelslagstiftningen godkänd livsmedelslokal. Med matvaror avses varor ur det vanliga livsmedelssortimentet.

Förebyggande och inre tillsyn sker genom att:

- hålla och uppdatera register över anmälda försäljningsställen
- säkerställa att grundvillkoren för försäljning uppfylls
- lämna kontinuerlig information till berörda näringsidkare om gällande lagstiftning och vikten av egenkontrollprogram, t ex. genom informationsbrev och uppdaterad hemsida
- samverka med andra myndigheter i frågor om tillsyn av folkölsförsäljning samt dokumentera rutiner och tillsynsarbete

Vid yttre tillsyn ska en kontroll ske av att:

- försäljningsstället har ett egenkontrollprogram anpassat efter den egna verksamheten
- det finns minst en tydlig och klart synbar skylt med information om gällande åldersgräns
- försäljning av matvaror sker
- folkölen exponeras på rätt sätt i butiken
- marknadsföringen av folköl sker på ett med lagstiftningen förenligt sätt

Enligt taxa för prövnings- och tillsynsavgifter enligt alkohollagen, antagen av kommunfullmäktige 1995-11-27 och senast ändrad av regionfullmäktige den 2017-12-18, tar Region Gotland ut en avgift för tillsynen. Målsättningen är att genomföra minst ett tillsynsbesök per försäljningsställe och år.

ANSÖKAN OM FÖRSÄLJNING OCH TILLSYN AV TOBAKSVAROR

Den 1 juli 2019 började lag (2018:2088) om tobak och liknande produkter att gälla. Lagen om e-cigarettor och påfyllningsbehållare fördes in den nya tobakslagen.

I den nya tobakslagen infördes regler om tillståndsplikt för försäljning av tobaksvaror både i detaljhandeln och i partihandeln. Tillstånd krävs inte för försäljning av e-cigarettor och påfyllningsbehållare, örtprodukter för rökning och andra liknande produkter. Ett tillstånd för försäljning av tobaksvaror kan gälla för viss tid eller tills vidare.

Kommunen får ta ut en ansökningsavgift. En ny taxa för ansökningsavgifter för försäljning av tobaksvaror antagen av regionfullmäktige började gälla den 2019-07-01. Taxan för tobakstillsyn lämnades oförändrad.

Andra viktiga förändringar som började gälla när lagen om tobak och liknande produkter trädde i kraft är utökade rökfria miljöer såsom inhägnade platser utomhus huvudsakligen avsedda för idrottsutövning, på lekplatser som allmänheten har tillträde till och utanför entréer till exempelvis restauranger och butiker. Rökning har även förbjudits på uteserveringar på restauranger och andra serveringsställen liksom på utomhusområden i inrikes kollektivtrafik etc. Tidigare sanktioner i form av omhändertagande av tobak och försäljningsförbud har försvunnit. I stället har varning och återkallelse införts som nya sanktionsmöjligheter.

Ett register över anmälda försäljare/tillståndshavare hålls av tillståndsmyndigheten. Kommunen utövar tillsyn enligt lag (2018:2088) om tobak och liknande produkter. Den som bedriver detaljhandel eller partihandel med tobaksvaror ska utöva särskild kontroll enligt tobakslagen. En sådan kontroll ska dokumenteras i ett egenkontrollprogram som skickas in till kommunen. Egenkontrollprogrammet är likartat det som avser försäljning av folköl och bör därför se ut på ungefär samma sätt. Något krav på godkänd livsmedelslokal eller utbud av matvaror finns dock inte vid tobaksförsäljning.

Förebyggande och inre tillsyn sker genom att:

- hålla och uppdatera register över försäljningsställen för tobak samt anmälningspliktiga varor
- säkerställa att grundvillkoren för försäljning uppfylls
- lämna kontinuerlig information till berörda näringsidkare om gällande lagstiftning och vikten av egenkontrollprogram, t ex. genom informationsbrev och uppdaterad hemsida
- samverka med andra myndigheter i frågor om tillsyn av tobaksförsäljning samt dokumentera rutiner och tillsynsarbete
- tillståndshavare, dels genom egen anmälan eller genom impuls från allmänheten eller på tillståndsmyndighetens initiativ, såsom juridisk person och personer med betydande inflytande i företaget kontrolleras. Särskild vikt ska läggas vid kontroll av vandel och ekonomiska förhållanden i övrigt

Vid yttre tillsyn ska en kontroll ske av att:

- beslut om försäljningstillstånd finns på försäljningsstället
- försäljningsstället har ett egenkontrollprogram anpassat efter den egna verksamheten
- det finns minst en tydlig och klart synbar skylt med information om gällande åldersgräns
- tobaksvarorna exponeras på rätt sätt i butiken
- marknadsföringen av tobaksvaror sker på ett med lagstiftningen förenligt sätt

Region Gotland tar enligt taxa för prövnings- och tillsynsavgifter enligt lagen om tobak och liknande produkter och lagen om handel med vissa receptfria läkemedel, antaget av kommunfullmäktige den 2008-04-21 och senast ändrad av regionfullmäktige den 2019-06-17, ut en tillsynsavgift för sin tillsyn. Målsättningen är att genomföra minst ett tillsynsbesök per försäljningsställe och år.

Rökfria miljöer

Samhällsbyggnadsförvaltningen ska inom ramen för tillsyn av rökfria miljöer utföra tobakstillsyn. Regionstyrelsen genom tillståndsmyndigheten ansvarar för tillsyn av rökfria miljöer på restauranger. Se särskild bilaga om tillsyn av rökfria miljöer. Det föreligger ingen rätt för kommuner att ta ut avgifter för tillsyn av rökfria miljöer.

TILLSYN AV TOBAKSFRIA NIKOTINPRODUKTER

Sedan 1 augusti 2022 gäller lag (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter.

För den som säljer tobaksfria nikotinprodukter gäller att en anmälan ska ske till kommunen. Ett egenkontrollprogram ska upprättas och lämnas in tillsammans med anmälan.

Förebyggande och inre tillsyn sker genom att:

- hålla och uppdatera register över anmälda försäljningsställen
- lämna kontinuerlig information till berörda näringsidkare om gällande lagstiftning och vikten av egenkontrollprogram, t ex. genom informationsbrev och uppdaterad hemsida
- samverka med andra myndigheter i frågor om tillsyn av försäljningen samt dokumentera rutiner och tillsynsarbete

Vid yttre tillsyn ska en kontroll ske av att:

- försäljningsstället har ett egenkontrollprogram anpassat efter den egna verksamheten
- det finns minst en tydlig och klart synbar skylt med information om gällande åldersgräns
- varorna exponeras på rätt sätt i butiken
- marknadsföringen av tobaksfria nikotinprodukter sker på ett med lagstiftningen förenligt sätt
- förpackningarna har hälsovarningar och innehållsdeklaration

En ny taxa för tillsynsavgift kommer att antas under året. Målsättningen är att genomföra minst ett tillsynsbesök per försäljningsställe och år.

TILLSYN AV ELEKTRONISKA CIGARETTER OCH PÅFYLLNINGSBEHÅLLARE

Sedan 1 juli 2019 gäller lag (2018:2088) om tobak och liknande produkter. För den som säljer e-cigarett och påfyllningsbehållare gäller att detta ska anmälas till kommunen. Ett egenkontrollprogram ska upprättas och lämnas in tillsammans med anmälan.

Förebyggande och inre tillsyn sker genom att:

- hålla och uppdatera register över anmälda försäljningsställen
- lämna kontinuerlig information till berörda näringsidkare om gällande lagstiftning och vikten av egenkontrollprogram, t ex. genom informationsbrev och uppdaterad hemsida
- samverka med andra myndigheter i frågor om tillsyn av försäljningen samt dokumentera rutiner och tillsynsarbete

Vid yttre tillsyn ska en kontroll ske av att:

- försäljningsstället har ett egenkontrollprogram anpassat efter den egna verksamheten
- det finns minst en tydlig och klart synbar skylt med information om gällande åldersgräns
- varorna exponeras på rätt sätt i butiken
- marknadsföringen av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare sker på ett med lagstiftningen förenligt sätt
- förpackningarna har hälsovarningar samt innehåller informationsblad och innehållsdeklaration

Region Gotland tar enligt taxa för prövnings- och tillsynsavgifter enligt lagen om tobak och liknande produkter och lagen om handel med vissa receptfria läkemedel, antaget av kommunfullmäktige den 2008-04-21 och senast ändrad av regionfullmäktige den 2019-06-17, ut en tillsynsavgift för sin tillsyn. Målsättningen är att genomföra minst ett tillsynsbesök per försäljningsställe och år.

TILLSYN AV RECEPTFRIA LÄKEMEDEL

Från 1 november 2009 gäller enligt lag (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel att vissa läkemedel får säljas i detaljhandeln. Läkemedel för egenvård görs därmed mera tillgängliga för allmänheten. Läkemedelsverket är den myndighet som har central tillsyn över efterlevnaden av lagen men det är kommunen som har den direkta uppgiften att kontrollera försäljningsställena och därmed en skyldighet att rapportera brister i hanteringen till läkemedelsverket.

Näringsidkaren är precis som vid försäljning av folköl och tobak skyldig att utöva särskild kontroll, så kallad egenkontroll, över detaljhandeln och hanteringen i övrigt av läkemedel och se till att det finns ett för verksamheten upprättat egenkontrollprogram. Vidare ska verksamheten bedrivas i en lämplig lokal, läkemedlen ska tillhandahållas på lämpligt sätt samt statistiska uppgifter ska lämnas till E-hälsomyndigheten.

Förebyggande och inre tillsyn sker genom att:

- hålla och uppdatera register över anmälda försäljningsställen

- lämna kontinuerlig information till berörda näringsidkare om gällande lagstiftning och vikten av egenkontrollprogram, t ex. genom informationsbrev och uppdaterad hemsida

Vid yttre tillsyn kontrolleras att:

- ett egenkontrollprogram finns upprättat
- läkemedlen exponeras på lämpligt sätt
- hanteringen fungerar i övrigt, t ex. att inköp, förvaring och retur sker enligt bestämmelserna
- skylt om gällande åldersgräns, 18 år, finns och är tydlig och klart synbar

Region Gotland tar enligt taxa för prövnings- och tillsynsavgifter enligt lagen om tobak och liknande produkter och lagen om handel med vissa receptfria läkemedel, antaget av kommunfullmäktige den 2008-04-21 och senast ändrad av regionfullmäktige den 2019-06-17, ut en tillsynsavgift för sin tillsyn. Målsättningen är att genomföra minst ett tillsynsbesök per försäljningsställe och år.

Under 2024 kommer tillståndsmyndigheten i sin tillsyn fortsätta att beakta försäljningsställen för folköl, tobak, tobaksfria nikotinprodukter, e-cigarettor och påfyllningsbehållare samt receptfria läkemedel som enbart är öppna under sommaren.

Kontrollköp

Tillståndsmyndigheten kommer utifrån gjord överenskommelse med regionstyrelseförvaltningen samt Folkhälsomyndighetens föreskrifter informera om och utföra kontrollköp på ett urval av de försäljningsställen som säljer folköl, tobak, tobaksfria nikotinprodukter, e-cigarettor och påfyllningsbehållare samt receptfria läkemedel.

UPPFÖLJNING

Tillståndsmyndighetens tillsynsarbete ska årligen följas upp. Utgångspunkten för uppföljningen är verksamhetens tillsynsplan. Uppföljning ska ske genom löpande dokumentation utifrån tillsynsplanen av ärenden, tillsyn och insatser. Tillsynsplanen ligger till grund för verksamhetens årsrapport. Årsrapporten visar verksamhetens omfattning, hur tillsynsplanen följts, eventuella avvikelser och resultat, såväl ekonomiskt som verksamhetens syfte och innehåll. Tillsynsplanen ligger även till grund för utveckling av verksamheten kommande år. Under året ska det även ske kontinuerliga träffar med beställaren för avstämning av arbetets gång.

Jörgen Wiss, alkoholhandläggare
2024-02-14